

kapukeret töredékekkel. Részben a barokk kori építmények, részben a későbbi építők kitermelő gödör miatt a középkori templom 4. pillérpárjának, valamint tőle K-re a szentély megtalálása reménytelennek tűnik.

TETTAMANTI SAROLTA

408. Vác, Siketek Intézete

(Pest megye) Á, Kk

2004. március 25. és május 12. között régészeti feltárást végeztünk a területen. Feltártunk 74 fm sávalapot és 230 m² kiásott pincealapot. A sávalapok nyomvonalán megtaláltuk ismét az 1978-ban közműfektetéssel megrongált és akkor dokumentált városfalat, valamint tőle DK-re 23 m-re a városfal egy újabb szakaszának maradványait. A pince-alagsor gödrében feltártunk mintegy 60 régészeti objektumot, amelyeknek kora a 11–12. századtól kezdve a 17–18. századig keltezhető. Előkerültek élelemtároló gödrök, cölöplyukak, karólyukor, kavicsal lerakott padlószint, lesározott padlójú, kövekkel körülrakott alapozású ház. Tehát a városfaltól ÉÉNy-ra 20–25–30 m-re igen intenzív Árpád-kori, késő középkori életet tükröző régészeti jelenségeket dokumentáltunk.

Munkatárs: Batizi Zoltán.

TETTAMANTI SAROLTA

409. Várdomb, vasútállomás

(Tolna megye) I

A 2003. augusztus 6-i légi infrafotón környezeténél sötétebb vörös kör látható. 2004. március 22-én az őszi vetésben a feltételezett kör környékén leletet nem találtam. A térképpel egyeztettem a kis dombot, amely környezetéből enyhén kiemelkedik, Ny felől egykori vízfolyás határolja (ez a mélyedés jelenleg is látszik). Ehhez csatlakozhatott K felől a feltételezett sáncárok.

A lelőhely pontosításához további légi fotózások és terepbejárások szükségesek.

MIKLÓS ZSUZSA

410. Várvölgy, Kis-Lázhegy

(Zala megye) B

Folytattuk a 2003 novemberében megkezdett megelőző feltárást. Ez évi eredményeink igazolták, hogy ez a lelőhely nemcsak a Dunántúl legnagyobb, eredetileg mintegy 160 ha-os, késő bronzkori magaslati települése, hanem az urnamezős időszak egyik legjelentősebb hatalmi és kézműipari központja is volt. Az 1950-es évek elején megnyitott bánya a település nagyobbik felét már megsemmisítette. A lelőhely déli része még érintetlen, ezért kezdeményeztük ennek régészeti védelem alá helyezését. Itt található az erődített telep máig használt déli bejárata, amelynek védelmére még a késő bronzkorban bazaltkövekből megépítették az „Ördögköveket”, amelyekhez több helyi hagyomány fűződik.

A feltárássra kijelölt terület a déli bejárattól É felé futó, a késő bronzkorban is használt út két oldalán helyezkedik el. Az enyhén É felé lejtő területet évszázadokon át használták szántóként, így az erózió is károsította a felületet, de a bányanyitáskor beerdősítették. A tarvágást követően régészeti szakfelügyelet mellett került sor a gépi tuskózásra és a felső 20–25 cm-es talajréteg elhordására. Az egykori földfelszíni jelenségek, elsősorban a lakóházak nyomai szinte maradéktalanul megsemmisültek. A humuszosítás során az egész felületen kerültek elő kerámiatöredékek és csak korlátozott mértékben figyelhettük meg az egykori objektumok foltjait.

A 129 kutatóárokkal – összesen 970 m hosszúságban – 160 objektumot találtunk és tárunk fel, mintegy 11300 m² felületen. A beásások különböző intenzitással jelentkeztek. A késő bronzkori út közvetlen közelében kevesebb földbe mélyített gödröt találtunk. Feltételezhetjük, hogy elsősorban itt állhattak a lakóházak. Földszinti épületre utalhatnak azok a kisebb kerek vagy ovális beásások is, amelyek nagyobb cölöplyukak gödrei lehetnek. Ezek megtalálhatók a feltárt terület Ny-i felén is. A földbe mélyített kerek, ovális vagy teljesen alakatlan beásások mérete és mélysége különböző. Némelyik eléri a 15–20 m²-t. Eredeti rendeltetésük nehezen meghatározható, egy részük bizonyára agyagkitermelő-gödör volt. Több esetben figyeltük meg, hogy a háztartási hulladékkal részben betemetett gödörben kerámiatöredékek kirakott és agyaggal tapasztott tűzhelyet készítettek. Főleg a terület K-i felén találtunk olyan mélyebb, kerek gödröket, amelyek többnyire D felé nagyon erősen kihalasodtak. Feltételezzük, hogy ezek felett valamilyen felépítmény volt, talán éppen lakóház, és az élelmiszer hűtésére szolgáltak.

Elsősorban a feltárt terület Ny-i felében kerültek elő a méhkas alakú gabonásvermek. A gabona termesztésére és feldolgozására utalnak az előkerült őrlőkövek is.

Az óriási mennyiségben előkerült, több mint 2 tonnányi kerámia méretben, formában és díszítésben nagy változatosságot mutat. A durvább kidolgozású, téglaszínű, vastag falú, nagyméretű tárolóedényektől az ujjbenyomással vagy síkozással díszített peremű, oldalukon csőfüllel vagy fogóbütyökkel ellátott, plasztikus lécmintával díszített fazekakon, a síkozott vagy turbántekercses, esetleg ívelt bordák között kis hegyes bütyökkel díszített vállú edényeken, a hengeres nyakú, erősen kiugró vállú, szúktalpú urnákon, a perem fölé magasodó fülű csuprokon és csészéken át a sima, síkozott vagy turbántekercses, behúzott peremű, fésűs díszítésű tálakig és a miniatűr kerámiáig.

Az agyagkészítmények közt külön említést érdemel egy kis szobrocska, amely ismereteink szerint Közép-Európa egyik legkorábbi férfiábrázolása, és sértetlen állapotban került elő. A kerámiaanyag alapján a települést az urnamezős kultúra fiatalabb időszakában (Ha A₂ – Ha B₁) használták.

A gödrök betöltéséből számos kisebb bronztárgy, elsősorban ruha- és varrótüskék, huzaldarabok, kés-, sarló-

penge- és ékszertöredékek kerültek elő. Találtunk néhány egészen kicsi aranyhuzalt is. Nagy jelentőségűek a bronz depók. Ezek egy kivétellel az egykori út közelében ott kerültek elő, ahol a lakóházakat is feltételezzük. Többnyire sekély mélységbe, külön gödörbe ásták el őket. Az egyikben kisebb bronzbuca-töredékek mellett tutulusok, préselt és öntött felvarrható gombok, fűzfalevél alakú csüngő és hazánk feltehetően legkorábbi astragallos övverete volt. A legnagyobb bronzlelet is itt került elő egy betemetett hulladékgödör szélébe ásva. Ez egy szűrőüsttel letakarva nemcsak nyers bronzbucákat tartalmazott, hanem egyedülálló módon egy bronzkovács eszközkészletét is: hét különböző méretű tokos kalapácsot, egy tokos vésőt és egy tokos baltát. A bucákon kívül egyéb tárgyak is utalnak a helyi bronz előállításra és feldolgozásra. Részben a bronzleletekkel együtt találtunk ötvöző anyagokat, homokkőből faragott öntőforma-töredéket, csillámpalából készített, félkész termékek öntésére alkalmas faragványokat, és több gödör betöltéséből kerültek elő agyagból égetett öntőtégely-töredékek, belső oldalukon salakos bronzréteggel.

A talajadottságokkal magyarázható, hogy állatcsontot kizárólag egyetlen gabonásverem betöltésében találtunk – itt ezek egy emberi koponyával együtt kerültek elő –, a többi gödörben szinte csak nagyon rossz megtartású állati fogak voltak. Az archeobotanikai anyag gyűjtésére több objektumból tettünk el földmintát, illetve a C₁₄ kormeghatározásra faszenet.

Az ásatáson közreműködött Szakács Géza technikus, a felméréseket a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága becsehelyi térinformatikai csoportja végezte.

MÜLLER RÓBERT

411. Vecsés, 4. számú lelőhely (Pest megye) Szk, Sza

Az M0 autópálya Pest megyei szakaszának építését megelőző régészeti feltárás során az M5 autópálya és az M0-4 főút csomópontja közti szakaszon, valamint a 4. sz. főút – Vecsést és Üllőt elkerülő – nyomvonalán dolgoztak 2004-ben a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága munkatársai. Geodéta: Érdi Benedek, térinformatikusok: Zoltán S. Péter vezetésével Progli Szabolcs és Tóth Károly. Koordinátor: Tari Edit.

2004 márciusa és szeptembere között folytattuk és befejeztük a lelőhely tavaly elkezdett feltárását. A lelőhely Vecsés déli határában, az épülő autópálya 38,1 és 38,5 km-szelvényei között található, az épülő autópálya 60 m széles nyomvonalában kb. 350 m hosszan húzódott. Úgy tűnik, hogy ÉK-i és DNy-i irányban is megtaláltuk a lelőhely széleit. Az ásatás során 2004-ben 18 000 m²-en összesen 524 objektumot tártunk fel, egy szkíta kori és egy szarmata település maradványait. Néhány gödröt és árkot a szarmata korba sorolhatunk. A gödrök és árkok többségéből őskori házikerámia és jellegzetes szkíta kori leletanyag – korongolt, magas fülű bögrék és behúzott peremű tálak, nagyobb méretű tároló-

edények és fazekak tagolt bordákkal díszített töredékei, parázsborító töredéke, bikónikus és gerezdekre tagolt orsógombok – került elő. A lelőhelyen rendszertelenül elhelyezkedett cölöplyukak közül néhányban szintén őskori kerámiatöredékeket találtunk. Összesen 28 földbe mélyített, oszlopszerkezetes házat is kibontottunk, őskori valamint jellegzetes szkíta kori leletanyaggal és egy geometrikus díszű agyagpecsétlővel. A pecsétlő mellett kiemelkedő leletünk egy karcolt díszű csonteszköz: zablaldaltag vagy bogozó. Ugyancsak a szkíta korba sorolható négy, kerámiatöredékekkel kirakott platnijú sütőkemence. A településobjektumok mellett egy szórt hamvasztásos sírt is feltártunk, a hamvak között három bronz, három élű, tokos nyílhegyet találtunk.

Munkatársak: Voicsek Vanda régész, Nagy Nándor, Farkas Zoltán, Kiss Csaba, Sánta Barbara, Szabó Lőrinc régészhallgatók, Darányi Réka, Hönig László, Kiss L. Zsolt, Ligeti Gábor, Susics Diána, Szabó Sándor, Szrnka Attila ásatási technikusok.

PATAY RÓBERT

412. Vecsés, 36. számú lelőhely (Pest megye) Á

Az M0 autópályához északról csatlakozó Vecsés déli bekötőúton található a lelőhely. Egy kisebb kiemelkedésen fekszik, egy legelőn. Keresztül halad rajta egy földút, így a lehumuszolt területen a földút áthelyezése miatt áprilisban már feltártunk egy 10×15 méteres sávot. A feltárást 2004. május 26. és június 18. között végeztük. A lelőhely minden irányban túlnyúlik a feltárt nyomvonalszakaszon, azonban nem tudtuk a teljes szakaszt feltárni.

Összesen kb. 9600 m²-nyi területen 308 Árpád-korra keltezhető objektumot bontottunk ki. Ebből 131 gödör, 4 ház, 43 árok, 5 sütőkemence, 123 cölöplyuk, 1 kút, 1 tűzhely. A lelőhely a 12–13. századra keltezhető az előkerült leletanyag alapján, melyet korongolt bográcstöredékek és fésűs díszítésű, korongolt Árpád-kori kerámia jellemez. Különlegességként kiemelendő a 123 cölöplyuk, melyek négy nagyobb téglalap alaprajzú épülethez tartoztak, valamint két „nyeles” (kürtös) ház, melyek keleti sarkából kis kemence került elő.

Munkatársak: Nyikus Krisztián, Szalai Gábor régész-technikusok.

NAGY ANDREA

413. Vecsés, 51. számú lelőhely (Pest megye) V

A Vecséstől K-re, a Zsellér-dűlőben, a Vecsésről Ecserre vezető műúttól ÉNy-ra elhelyezkedő lelőhelyet 2004 májusában kutattuk. Az ÉNy–DK irányban húzódó domb tetején és ÉK-i lankáján a terepbejárás során szórványosan avar és őskori cserepek kerültek elő. A feltárás során kutatóárkokkal vizsgáltuk át a területet, melynek É-i részén jelentkeztek régészeti objektumok. Az előkerült öt